

โรงเรียนผู้สูงอายุ : รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุเชิงพุทธของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
An Elderly School: The Pattern of an elderly using the Buddhist way of the Elderly School
in Muang District Lamphun Province.

พระชาณนรงค์ อตตทนต์ (เสาร์รัตน์ไพร)

Phra Channarong Attanto (Saoratnaphrai)

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

channarongattatan171@ gmail.com

Haripunchai Review 03/08/2021

Haripunchai Review 08/10/2021

บทคัดย่อ

วิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 2) เพื่อศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ พบว่า 1) แนวคิดการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นแนวคิดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ของชุมชนแต่ละท้องถิ่น เป็นผู้กำหนดนโยบาย การวางแผนการดำเนินการดูแลผู้สูงอายุ การกำหนดโครงสร้างของโรงเรียน การกำหนดโครงสร้างการเรียนการสอน การกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอน และการติดตามประเมินผล และการวิเคราะห์ผลการดำเนินการ 2) รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มี 2 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบการสังคมสงเคราะห์ การดูแลผู้สูงอายุ เป็นการบูรณาการร่วมกันในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผ่านกิจกรรมอาสาป็นสุข และกิจกรรมเพื่อนเยี่ยมเพื่อน 2. รูปแบบการพัฒนาสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุ มี 2 รูปแบบ คือ 1.การพัฒนาสวัสดิการการดูแลด้านสุขภาพะ ทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม ทางปัญญา และ 2.การพัฒนาสวัสดิการการดูแลผู้สูงอายุด้วยการเผยแผ่ธรรมะ ผ่านกิจกรรมธรรมสัจจะ และวันสำคัญในพระพุทธศาสนา และ 3) ปัญหาอุปสรรคของการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้แก่ 1.ปัญหาด้านการบริหารจัดการด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ 2. ปัญหาการขาดแคลนการจัดสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุ 3. ปัญหาข้อจำกัดด้านบุคลากร 4. ปัญหาการขาดข้อมูลอย่างบูรณาการ 5. ปัญหาการขาดแคลนพาหนะในการเดินทาง และ 6. ปัญหาการขาดอุปกรณ์เสริมในการดูแล

คำสำคัญ : โรงเรียนผู้สูงอายุ, การดูแลผู้สูงอายุ, เครือข่ายผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyze the concept of caring for the elderly in schools for the elderly in Muang District, Lamphun Province, 2) to study the model of caring for

the elderly in Schools for the Elderly in Muang District, Lamphun Province, and 3 to study the problems and obstacles of the elderly in Muang District, Lamphun Province is a qualitative research. Through in-depth interviews with 15 people, descriptive analysis of the data, it was found that 1) The concept of caring for the elderly in the Elderly School in Muang District, Lamphun Province was the participation concept of various sectors of each local community. a policy maker Elderly care action planning school structure teaching and learning structure course setting and follow-up evaluation and analysis of the results of the operation 2) There are 2 models of elderly care model of the school for the elderly in Muang District, Lamphun Province: 1. Social work model caring for the elderly It is an integration in helping the elderly. through volunteer activities and friends visiting friends activities. 2. There are 2 forms of welfare development in caring for the elderly: 1. Development of welfare for taking care of physical, mental, social and intellectual welfare and 2. Development of welfare for caring for the elderly. by spreading the Dharma through Dharma activities and important days in Buddhism, and 3) problems and obstacles in caring for the elderly in schools for the elderly in Muang District, Lamphun Province, namely: 1. Problems in the management of welfare for the elderly; 3. Personnel constraints 4. Lack of integrated information 5. Shortage of transportation vehicles and 6. Lack of maintenance equipment

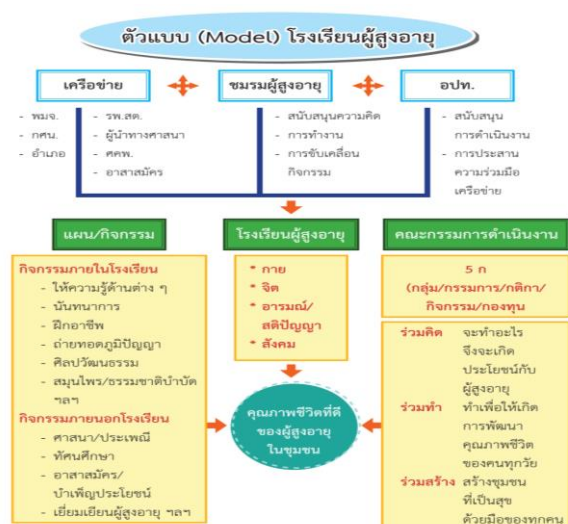
Keywords; law, principle, The claim of ignorance of the discipline

บทนำ

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุดังแต่ พ.ศ. 2548 และกำลังจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุ ระดับสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2564 หมายถึง สังคมที่มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด โดยคาดการณ์ว่า ใน พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุนี้อีก 8 ปี คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมดทั้งปัญหาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นการทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการ มีความซ้ำซ้อนทั้งในเชิงประเด็นและพื้นที่ มีหลายหน่วยงาน ที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาของกฎหมาย ระเบียบ หรือ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง กับผู้สูงอายุ ไม่เอื้อต่อการดำเนินงานและขาดฐานข้อมูลผู้สูงอายุ ตั้งแต่ข้อมูลประชากรสูงอายุ ผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการ ของภาครัฐ หรือความต้องการของผู้สูงอายุ จึงไม่สามารถแสดงให้เห็นผลการทำงานใน ภาพรวมของประเทศ ส่งผลต่อการ ประเมินสถานการณ์และการกำหนดนโยบายในระดับต่าง ๆ ดังนั้น ทุกภาคส่วน จึงต้องทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เพื่อนำนโยบายด้านผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562 : 8-9)

สังคมไทยปัจจุบันจึงเป็นสังคมที่มีอัตราระหว่างการเกิดและการตายของประชาชนไทยไม่สมดุลกันทำให้มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานะสังคม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง รวมถึงระบบการศึกษาด้วย จะเห็นได้ว่าคนไทยเราเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะขาดการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัว เพราะในสถานะสังคมปัจจุบันทุกคนต้องแข่งขันกันในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างฐานะให้ดีขึ้น เพราะรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้เกิดความเครียดหรือต้องทำงานเพิ่มเติมจนไม่มีเวลาให้ครอบครัว (Lingfen Mo, 2560 : 1) อีกทั้งสาเหตุจากค่าครองชีพสูงมากจึงส่งผลต่อความสัมพันธ์กันในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ ลูกหลาน และญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมในครอบครัวไม่ได้ใกล้ชิดกันเหมือนกับสังคมในครอบครัวในอดีต ผู้สูงอายุรวมคือผู้ที่พัวพันในชีวิตทำงานและเกษียณงานราชการ ดำเนินชีวิตด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวน้อยมาก เมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันได้มีหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้เห็นความสำคัญของประชากรผู้สูงอายุ และเพื่อเป็นการสร้างรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนนั้นๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมในการเรียนรู้ร่วมกัน และเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตและภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นมาเผยแพร่ให้คนในชุมชนเรียนรู้ จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมได้มีส่วนร่วมกันเพื่อสร้างความผาสุกให้เกิดขึ้นในสังคมผู้สูงอายุ และที่สำคัญที่สุดคือ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพทั้งร่างกายและจิตใจและเรียนรู้วิถีจะอยู่ร่วมกับกลุ่มคนในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข

เพราะฉะนั้นการดูแลผู้สูงอายุต้องมองถึงระบบและกระบวนการทั้งหมดที่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเต็มศักยภาพผ่านการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุที่ได้ดำเนินการภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้พัฒนาทักษะในการดูแลตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า “ผู้สูงอายุมีคุณค่าและมีศักยภาพ ควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคม และส่งเสริม การเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้สูงอายุ สารการเรียนรู้จะต้อง ทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตปัจจุบัน เพิ่มโอกาสในการรวมกลุ่มในลักษณะ เครือข่ายหรือชุมชน” เพราะฉะนั้น การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม โดยทุกภาคส่วน “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง” และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุ มีความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2559 : 4) ซึ่งมีตัวแบบการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุดังแผนภาพนี้

แผนภาพ 1 ตัวแบบการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ

ที่มา : กรมกิจการผู้สูงอายุ (2559 : 5)

การศึกษาแนวคิดและรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นการให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุเพราะวัยสูงอายุเป็นวัยช่วงสุดท้ายของชีวิต ที่มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านอารมณ์ จิตใจและร่างกาย ผู้สูงอายุจึงสมควรได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพทุก ๆ ด้าน เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีเป็นการชะลอการเสื่อมของร่างกายและเตรียมความพร้อมทางร่างกายในการเกิดโรคร้ายไข้เจ็บที่ตามมา (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ, ออนไลน์) ที่ผ่านมาระบุว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพร่างกาย วิตกกังวลในการเจ็บป่วยปัญหาการถูกทอดทิ้ง ขาดการเอาใจใส่ดูแลทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย และการควบคุมภาวะทางอารมณ์ของผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบและแนวคิดของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อนำผลของการศึกษามาพัฒนาส่งเสริมการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุให้มีศักยภาพที่สูงขึ้น เพราะฉะนั้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและใคร่ที่จะศึกษาแนวคิดเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ รูปแบบการดูแล และปัญหาอุปสรรคและสร้างเครือข่ายของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการดูแลผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง โรงเรียนผู้สูงอายุ : รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุเชิงพุทธของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีกลุ่มเป้าหมาย กำหนดประชากร

กลุ่มเป้าหมายจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแล จำนวน 6 คน และ ผู้สูงอายุ จำนวน 9 คน มีเครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการบันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูล และการบันทึกเสียง เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลังได้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) พร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาอ้างอิงคำพูดบุคคล เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาศึกษารูปแบบที่ดีของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ผลการวิจัย

แนวคิดการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

1) มีแนวคิดเริ่มจากคณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เห็นว่าจำนวนประชากรชุมชนของท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นทุกปี จึงได้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น เพื่อรองรับปัญหาในด้านการให้สวัสดิการของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม

2) การวางแผนและขั้นตอนในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า การกำหนดการวางแผนดำเนินการได้จัดทำร่วมกับชุมชนผู้สูงอายุในชุมชน หมู่บ้าน และตำบล ซึ่งคณะทำงานของผู้บริหารองค์กรท้องถิ่นทำการบูรณาการในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ความรู้และขั้นตอนในกระบวนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นมา โดยเชิญผู้มีความรู้ความสามารถทั้งประสบการณ์ภูมิปัญญาเป็นวิทยากรและดำเนินการเกี่ยวกับการร่างหลักสูตรเพื่อทำเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐาน ได้แก่ การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ การจัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติ การร่างและเตรียมหลักสูตร การจัดหาจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ และการรับสมัครนักเรียนผู้สูงอายุ

3) การกำหนดโครงสร้างและการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า การดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุได้ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการบริหาร โดยมีตัวแทนคณะกรรมการผู้สูงอายุของแต่ละชุมชน หมู่บ้าน และตำบล เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ อาคารสถานที่ และงบประมาณอุดหนุนบางส่วนยังมาจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ของแต่ละจังหวัด

4) การกำหนดแผนการเรียนการสอน จากวิจัยพบว่า มีการประชุมร่วมกันทั้งวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถและวิทยากรในด้านภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อกำหนดแผนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานความรู้ของผู้สูงอายุ มีการกำหนดหลักสูตรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

5) การดูแลผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า กองสวัสดิการสังคมของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำหน้าที่ดูแลในสวัสดิการทุกอย่างแก่ผู้สูงอายุ ตั้งแต่การดูแลด้านสุขอนามัยตลอดจนถึงสวัสดิการด้านรายได้

6) การติดตามประเมินผล จากการวิจัยพบว่า มีการติดตามการประเมินผลและการวิเคราะห์ผลการดำเนินการทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดสวัสดิการ และการดำเนินงานทั่วไป

รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

พบว่า มีการจัดสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุอยู่ 2 รูปแบบ คือ

1.รูปแบบการสังคมสงเคราะห์ในการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า เป็นการบูรณาการร่วมกันในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยการให้ความรู้ ผ่านกระบวนการของโรงเรียนผู้สูงอายุ การสร้างอาชีพ รายได้ เช่น การทำโคมไฟล้านนา และการทำกรวยดอกไม้ใบตอง ผ่านกิจกรรมโครงการอาสาป็นสุข และกิจกรรมเพื่อนเยี่ยมเพื่อน

2.รูปแบบการพัฒนาสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุ พบว่ามีอยู่ 2 รูปแบบคือ การพัฒนาสวัสดิการการดูแลด้านสุขภาพ และการพัฒนาสวัสดิการการดูแลผู้สูงอายุด้านการเผยแพร่ธรรมะ

ปัญหาและอุปสรรคของการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

จากการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคของการดูแลผู้สูงอายุมีอยู่ 6 ประการ คือ 1) ขาดแคลนการจัดสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุ 2) ด้านงบประมาณในการดำเนินงาน 3) ข้อจำกัดด้านบุคลากร 4) ปัญหาการขาดข้อมูลอย่างบูรณาการ 5) ขาดข้อมูลอย่างบูรณาการ 6) ขาดแคลนพาหนะในการเดินทาง และ 7) ขาดอุปกรณ์เสริมในการดูแล

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง โรงเรียนผู้สูงอายุ : รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุเชิงพุทธของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

แนวคิดการดำเนินการการดูแลผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งจะมีผู้สูงอายุของแต่ละชุมชนเข้าไปเป็นตัวแทนคณะกรรมการเพื่อบริหารโรงเรียน ซึ่งการร่างหลักสูตรและกิจกรรมต่างๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การร่างหลักสูตรจะมีการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจในเบื้องต้น จะมีการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ มีการประชุมโดยให้ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็นและได้สะท้อนความต้องการที่จะเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุว่ามีความสนใจที่จะเรียนรู้อะไร จากนั้นประธานโรงเรียนผู้สูงอายุที่มาจากประธานคณะกรรมการผู้สูงอายุของแต่ละชุมชนที่ได้เลือกเข้ามาได้ทำหน้าที่ในการร่างหลักสูตร โดยมีผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ผู้อำนวยการกองการศึกษาเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำต่างๆ และในบางแห่งจะอาศัยอดีตผู้อำนวยการโรงเรียนที่เกษียณอายุราชการและเป็นคณะกรรมการผู้สูงอายุ ได้เป็นประธานในการร่างหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนผู้สูงอายุได้ให้ความสำคัญต่อกระบวนการในการจัดสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยเน้นผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลาง ซึ่งผู้เรียนสามารถที่จะเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ได้ และจะต้องใช้กิจกรรมนั้นๆ ด้วย อีกทั้งยังจะต้องเข้าร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ที่เพื่อนสมาชิกได้เลือกไว้ ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลายด้วย จากผลของการให้ผู้เรียนได้เป็นผู้กำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนเองว่า ผู้เรียนมีความต้องการจะเรียนรู้อะไร ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นในเรื่องของการพัฒนาการสร้างอาชีพสร้างรายได้ การพัฒนาทักษะการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น การออกกำลังกาย การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม ทำ

ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความสุขที่ได้ร่วมทำกิจกรรมในกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ฉวีวรรณ อุปมานะ (2560)** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการภายใต้โรงเรียนผู้สูงอายุต้องมีการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม โดยสิ่งสำคัญที่สุดคือ ต้องทำกิจกรรม 3 อ. คือ อาหาร อารมณ์ และออกกำลังกาย เป็นเรื่องที่น่ายินดีที่มีผู้สูงอายุให้ความสนใจในการดูแลตนเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญ และขอเป็นส่วนหนึ่งร่วมกับชุมชนในการบ่มเพาะสร้างสุขให้แก่ผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่า รูปแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีการประยุกต์ใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้และมีการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอมือง จังหวัดลำพูน จากการวิจัยพบว่า มีอยู่ 2 รูปแบบคือ รูปแบบการสังคมสงเคราะห์ในการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ และรูปแบบการพัฒนาสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยชมรมผู้สูงอายุจะมีบทบาทสำคัญในการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพื่อมาทำกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมที่สำคัญ คือ การออกกำลังกาย การดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวคิดสำคัญ คือ การสร้างอาชีพโดยการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุนั้นจะเน้นไปที่การมีส่วนร่วมจากองค์กรภาคีเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนรวมถึงองค์กรภาคีเครือข่ายทั้งในจังหวัดลำพูนทุกๆ อำเภอด้วย โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในเรื่องของ งบประมาณ การบริหารการดำเนินการ การอำนวยความสะดวก การบริหารจัดการและการสรุปผล ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จในการบริหารการดำเนินการส่วนมากแล้วจะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานของภาครัฐเป็นอย่างดี เพราะบางพื้นที่ของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ อบต.และเทศบาลตำบลยังไม่มีศักยภาพเพียงพอในการบริหารการดำเนินการและการบริหารจัดการที่ดีพอ จึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรชุมชนที่นับได้ว่ามีบทบาทสำคัญ ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ชุมชนบางแห่งได้มีองค์กรต่างๆ มากมาย ในหลายๆ องค์กรมีผู้สูงอายุเข้าไปเป็นสมาชิก ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญทั้งในองค์กรชุมชนและโรงเรียนผู้สูงอายุด้วย และนอกจากนั้นผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับองค์กรชุมชนและองค์กรหน่วยงานอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สิริพร ทาชาติ (2550)** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการดูแลผู้สูงอายุวิถีพุทธ : กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ วัดป่าหนองแขง จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้หลักอริยมรรค (มรรคมีองค์แปด) มาจัดการดูแลผู้สูงอายุภายในวัด ให้ผู้สูงอายุปฏิบัติตามวิถีพุทธ มีสวัสดิการในการทำงาน การแก้ปัญหาชีวิตและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ด้วยการบริหารจัดการแบบวิถีพุทธ การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยวิถีพุทธ ให้ผู้สูงอายุสร้างเครดิตของตนให้บุคคลภายนอกเชื่อถือ มีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน มีส่วนร่วมในการประกอบพิธีบุญประเพณีในวัด ผู้สูงอายุมีการเตรียมตัวตามแบบวิถีพุทธและผู้สูงอายุทุกคนมีความสุขอย่างแท้จริง

ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานการดูแลผู้สูงอายุ มี 6 ด้าน คือ ปัญหาการขาดแคลนการบริหารจัดการด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ ปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินงานการดูแลผู้สูงอายุ ปัญหาข้อจำกัดด้านบุคลากร ปัญหาการขาดข้อมูลอย่างบูรณาการ ปัญหาการขาดแคลนพาหนะในการเดินทาง ปัญหาการขาดอุปกรณ์เสริมในการดูแล สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกลินล์ ชีทังดี (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรค ด้านงบประมาณไม่เพียงพอ ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมน้อยเพราะเดินทางไม่สะดวก ขาดวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ ไม่มี สถานที่เหมาะสมในการจัดตั้งโรงเรียน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) คณะสงฆ์ องค์การท้องถิ่น หรือองค์กรรัฐที่มีหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุควรให้ความสำคัญแก่รูปแบบการให้สวัสดิการผู้สูงอายุรูปแบบหนึ่ง แต่ยังคงพบว่ามีหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุบางแห่ง ไม่ได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาสร้างเสริมคุณลักษณะของการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ควรจะมีการสอนภาษาต่างประเทศเป็นภาษาที่สอง เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ฯลฯ เสริมในหลักสูตรรายวิชาที่เกี่ยวข้องด้วย

2) การศึกษาวิจัยนี้ ทำให้ทราบว่าในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางพื้นที่ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทั้ง อบต. และเทศบาลตำบลยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งอาจเป็นเพราะปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้จะเป็นส่วนช่วยในการทำแผนนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นในการนำข้อมูลนี้ไปเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในท้องถิ่นต่อไป

ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

การศึกษานี้ได้ทำการมุ่งเน้นไปที่รูปแบบของการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูนเท่านั้น ถ้าหากว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดจะนำข้อมูลนี้ไปศึกษาเพื่อต่อยอดก็สามารถทำได้ ทั้งในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุและการให้สวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นควรศึกษาข้อมูลจากท้องถิ่นอื่นเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดลำพูนหรือจังหวัดอื่นก็ได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษารoundต่อไป

จากการศึกษาวิจัยนี้ ทางผู้วิจัยกำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลหลักคือ นักเรียนผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 3 แห่งๆ จากโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลริมปิง 5 คน โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลบ้านกลาง 5 คน โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลอุโมงค์ หรือ โรงเรียนดอกซอมพอตำบลอุโมงค์ 5 คน จึงทำให้ได้รับข้อมูลที่แตกต่างกันมาก เพราะวาระระดับความรู้ขั้นพื้นฐานแตกต่างกัน อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังไม่ได้ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์ในการวิจัย เพราะว่าเจ้าหน้าที่มีภาระงานหน้าที่รับผิดชอบในหน่วยงานมาก และรวมถึงนักเรียนผู้สูงอายุบางคนมีความบกพร่องทางการฟังสนทนา เพราะอายุมากอยู่ในวัยชราจึงเป็นอุปสรรคในการรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรเป็นการศึกษาวิจัยแบบเจาะจงพื้นที่ที่แคบลง หรือองค์กรเดียวโดยเฉพาะเพื่อความสะดวกและเก็บข้อมูลได้สมบูรณ์ดียิ่งขึ้น เพื่อสร้างเป็นรูปแบบและพัฒนาแบบในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างสมบูรณ์ต่อไป

References

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). **มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- _____. (2559). **คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- โกสินทร์ ชี้ทางดี. “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลพบุรี”. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี**. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562): 325
- ฉวีวรรณ อุปมานะ. (2560). “การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี.” **รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 3 ประจำปี 2561**. มหาวิทยาลัยราชธานี.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). **ธรรมญูชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 82. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก. ราชกิจจานุเบกษา. **พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2556**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.ratchakitcha.soc.go.th>. [29 มิถุนายน 2562].
- สุทธิพงศ์ ปานเพ็ชร. (2550). “การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับวิถีชีวิตของชุมชน”. **รายงานการวิจัยอิสระ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต**.
- สิริพร ทาชาดี. (2550). “การดูแลผู้สูงอายุวิถีพุทธ : กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุวัดป่าหนองแขงจังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ. **โลกของผู้สูงอายุไทย**. แหล่งที่มา <http://www.thaihealth.or.th/node/9024>. [๕ มิถุนายน 2562].
- Lingfen Mo. (2560). ปัญหาครอบครัวในสังคมไทย : ภาพสะท้อนจากนวนิยายไทยช่วงพ.ศ. 2508 – 2557. **วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์**. ปีที่ 12. ฉบับที่ 23. (มกราคม – มิถุนายน) : 1.